

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

Природничо-географічний факультет

Кафедра загальної та регіональної географії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан природничо-географічного факультету

Г.Я.Касьяненко

« 30 » _____ серпня 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ГЕОГРАФІЧНИХ ВІДКРИТТІВ

галузь знань 10 Природничі науки
спеціальність 106 Географія
Освітньо-професійна програма Географія
Мова навчання українська

Погоджено науково-методичною комісією природничо-географічного факультету

« 30 » _____ серпня 2018 р.

Голова _____

(Міронєць Л.П., к.пед.н, доцент)

Розробник: Данильченко Олена Сергіївна кандидат географічних наук

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри загальної та регіональної географії

Протокол № 1 від “ 30 ” серпня 2018 р.

Завідувач кафедри
загальної та регіональної географії

Корнус О.Г., к.г.н., доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
		денна форма навчання
Кількість кредитів – 5	бакалавр	Вибіркова
		Рік підготовки:
2-й		
Семестр		
4-й		
Лекції		
38 год.		
Практичні, семінарські		
38 год.		
Лабораторні		
-		
Самостійна робота		
70 год.		
Консультації		
4 год.		
Загальна кількість годин - 150		Вид контролю: залік

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни полягає в опануванні студентами основних етапів історії географічних відкриттів та їх характеристики, розгляд найважливіших подій та визначних мандрівників, що відіграли головну роль в історії пізнання природи Землі та її населення, ознайомлення студентів з картами різних епох, які яскраво відображають систему географічних уявлень про розподіл суші та океану на поверхні Землі.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні

знати:

- основні етапи історії географічних відкриттів;
- характерні риси кожного етапу;
- найважливіші події та визначних мандрівників кожного етапу історії географічних відкриттів;
- практичне значення географічних відкриттів в історії пізнання природи Землі та її населення.

вміти:

- користуватися прийомами логічного мислення (аналізу, синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення тощо) при роботі з історичними даними географічних відкриттів;
- пояснювати практичне значення географічних відкриттів в історії пізнання природи Землі та її населення;
- самостійно поповнювати, систематизувати хронологію географічних відкриттів і застосовувати знання з історії географічних відкриттів;
- користуватися навчальною і довідковою літературою.

2. Критерії оцінювання результатів навчання

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
А	виставляється за глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах, вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку, чітко, лаконічно, логічно та послідовно відповідати на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; при цьому студент не має утруднень з відповіддю на видозмінені завдання, знає основні етапи історії географічних відкриттів та їх характеристики, аналізує найважливіших подій та визначних мандрівників, що відіграли головну роль в історії пізнання природи Землі та її населення.
В	виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; при цьому студент має незначні утруднень з відповіддю на видозмінені завдання, правильно застосовує теоретичні географічні знання при вирішенні практичних питань і задач, володіє необхідними навичками і прийомами їх виконання; допускається несуттєвих неточностей;
С	виставляється за міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені питання, які, однак, містять несуттєві неточності, за вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач; при цьому студент має утруднень з відповіддю на видозмінені завдання, що викликає у студента деякі утруднення;
Д	виставляється за посередні знання навчального матеріалу, мало аргументовані відповіді, слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач; студент має знання лише основного матеріалу, але не засвоїв його деталей; допускає неточності, недостатньо правильні формулювання, порушення послідовності у викладі програмного матеріалу, а також відчуває утруднення при застосуванні правил, методів, принципів, законів у конкретних ситуаціях; допускає помилки у відповіді, але володіє необхідними знаннями для їх подолання під керівництвом викладача;
Е	виставляється за слабкі знання навчального матеріалу репродуктивного рівня, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності його викладення за слабе застосування теоретичних положень при розв'язанні практичних задач, допускає грубі помилки;
F	виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння застосувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач;
FX	оцінка "незадовільно" з обов'язковим повторним вивченням (навчальної дисципліни (00-34 балів) виставляється за незнання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на питання, невміння орієнтуватися при розв'язанні практичних задач, незнання основних фундаментальних положень.

Розподіл балів

Поточний контроль				Самостійна робота	Сума
РОЗДІЛ 1	РОЗДІЛ 1	РОЗДІЛ 2	РОЗДІЛ 1		
Тема 1-3	Тема 4-5	Тема 6-7	Тема 8	40	100
15	15	15	15		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

3. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: залік, контрольні роботи (тести), реферати, проект-презентації.

Питання для поточного контролю

Приклад тестових запитань

1. Хто з античних учених запровадив термін "географія"?
1. Гекатей Мілетський. 2. Ератосфен. 3. Страбон. 4. К. Птолемей.
2. Який античний учений вперше виміряв розміри Землі?
1. Геродот. 2. Арістотель. 3. Страбон. 4. Ератосфен.
3. Кому з античних учених належить опис Скіфії?
1. Арістотель. 2. Геродот. 3. Страбон. 4. Ератосфен.
4. Картами якого античного вченого користувалися майже чотирнадцять століть?
1. Геродот. 2. Ератосфен. 3. К. Птолемей. 4. Страбон.
5. Хто є автором книги "Християнська топографія"?
1. Арістотель. 2. Козьма Іпдикоплов. 3. Страбон. 4. Геродот.
6. Назвіть українського автора першої друкованої книжки.
1. Нестор-літописець. 2. Ю. Котермак. 3. І. Вишенський. 4. І. Федорів.
7. Назвіть найвідомішого європейського мандрівника середньовіччя.
1. М. Поло. 2. Ейрік Рудий. 3. Боплан. 4. Козьма Іпдикоплов.
8. Назвіть найвідомішого арабського мандрівника середньовіччя.
1. Ідрісі. 2. Ібн-Баттута. 3. Гордадбег. 4. Массуді.
9. Назвіть дату відкриття Америки.
1. 1492. 2. 1496. 3. 1502. 4. 1506.
10. Назвіть дату відкриття Австралії.
1. 1820. 2. 1909. 3. 1911. 4. 1912.
11. У якому році підкорено Північний полюс?
1. 1820. 2. 1909. 3. 1911. 4. 1912.
12. У якому році підкорено Південний полюс?
1. 1820. 2. 1909. 3. 1911. 4. 1912.
13. Хто є автором найповнішого опису України, виконаного в середині XVII ст.?
1. Е. Боплан. 2. Г.Л. де Боплан. 3. П. Шевал'є. 4. Г. Величко.
14. Назвіть найважливішу працю Вареніуса.
1. "Космографія". 2. "Генеральна географія". 3. "Землеопис". 4. "Географічні записки".
15. Хто з учених вперше науково підтвердив геліоцентричну концепцію будови Всесвіту?
1. К.Птолемей. 2. М. Коперник. 3. Г. Галілей. 4. Й. Кеплер.

16. Назвіть найвідомішого німецького географа першої половини XIX ст.
1. К. Ріттер. 2. О. Гумбольдт. 3. З. Пассарге. 4. Ф. Ріхтгофен.
17. Хто з авторів займався картографуванням території України?
1. Г.Л. де Боплан. 2. В. Григорович-Барський. 3. Ю. Котермак. 4. Г. Величко.

.....
Критерії оцінювання: Після кожного розділу проводиться контрольна робота, яка передбачає 20 питань, вірна відповідь на кожне з них вартує 0,5 балів. Таким чином кожна контрольна робота за розділ вартує 10 балів.

Формою самостійної роботи студентів є підготовка реферату. Реферат має містити такі складові частини: титульний аркуш; план реферату (зміст роботи із позначенням сторінок, на яких кожний з елементів плану викладений в рефераті); основну частину; список використаних джерел і літератури.

Обсяг реферату – 10-15 сторінок машинописного тексту (або комп'ютерного набору) на одній сторінці аркуша білого паперу формату А 4 (без списку літератури та додатків). Всі розділи і підрозділи, що є у плані, необхідно виділити в тексті заголовками й підзаголовками.

Текст розміщується на аркуші, обмеженому берегами: лівий – не менше 20 мм; правий – 15 мм; верхній – 20 мм; нижній – 20 мм. Першою сторінкою вважається титульний аркуш, на ньому цифра 1 не ставиться, на наступній сторінці проставляється цифра 2 і по порядку. Порядковий номер проставляється посередині верхнього берега сторінки. Розділи або глави нумеруються арабськими цифрами, а підрозділи або параграфи – цифрою розділу і підрозділу через крапку. Список використаної літератури повинен містити бібліографічний опис джерел, використаних студентом під час роботи над темою. Укладаючи його, необхідно дотримуватись вимог державного стандарту.

На основі реферату складають мультимедійні презентації.

Питання до заліку з навчальної дисципліни «Історія географічних відкриттів»

1. Об'єкт, предмет, мета та завдання навчальної дисципліни «Історія географічних відкриттів».
2. Сутність поняття «географічне відкриття».
3. Періодизація історії географічних відкриттів.
4. Географічні відкриття стародавніх єгиптян.
5. Географічні відкриття еблаїтів, шумерів.
6. Географічні відкриття хетів, персів.
7. Географічні відкриття фінікійців.
8. Географічні відкриття народів Індії.
9. Перший літературний географічний документ - епічна поема "Одіссея".
10. Географічні відкриття стародавніх греків.
11. Походи Олександра Македонського та їх значення в історії географічних відкриттів.
12. Географічні відкриття римлян.
13. Значення античних географів в історії географічних відкриттів.
14. Географічні відкриття арабських вчених та мандрівників.
15. Подорожі Ібн-Баттути.
16. Відкриття норманів (VIII-XI ст.).
17. Відкриття Еріка Рудого та Лейфа Еріксона
18. Відкриття східних слов'ян.
19. Походи послів до монгольського хана Карпіні та Рубрука.
20. Подорожі та відкриття Марко Поло, Нікола Конті та Афанасія Никітіна.
21. Відкриття португальських моряків: Генріха Мореплавця, Бартолмеу Діаша.
22. Перший глобус Мартіна Бежайма.
23. Експедиції Христофора Колумба.

24. Пошук морського шляху до Індії та Китаю через північну Атлантику: Джон Кабот та Жак Картьє.
25. Відкриття морського шляху навколо Африки в Індію Васко да Гама.
26. Плавання Америго Веспуччі та походження назви Америки.
27. Конкістадори – завойовники Нового світу (перша половина XVI ст.).
28. Перша кругосвітня подорож Ф. Магеллана.
29. Наукові досягнення епохи Великих географічних відкриттів.
30. Пошуки морських шляхів із Атлантичного в Тихий океан північно-західним проходом: експедиції Девіса, Гудзона, Баффіна.
31. Пошуки морських шляхів із Атлантичного в Тихий океан північно-східним проходом: експедиції Ченслера, Баренца.
32. Колонізація Сибіру Росією, походи Єрмака, І. Москвітін, В. Пояркова, Є. Хабарова, плавання Ф. Попова, С. Дежньова.
33. Друга навколосвітню подорож Дрейка.
34. Пошуки Південної невідомої землі.
35. Загальні підсумки епохи Великих географічних відкриттів.
36. Географічні відкриття Джеймса Кука.
37. Навколосвітня подорож Ж. Лаперузи 1785—88 роки.
38. Перша французька кругосвітня експедиція.
39. Російські експедиції та кругосвітні подорожі.
40. Відкриття Антарктиди.
41. Дослідження Арктики в середині XVII ст. –першій половині XIX ст.
42. Дослідження берегів Нової Голландії М. Фліндерсом та дослідження Австралії Т. Мітчеллом.
43. Дослідження Південної Америки в середині XVII ст. –першій половині XIX ст.
44. Дослідження Північної Америки Олександром Маккензі.
45. Дослідження Африки в середині XVII ст. –першій половині XIX ст.
46. Навколосвітня подорож Чарльза Дарвіна.
47. Науковці середини XVII ст. – першої половини XIX ст.
48. Дослідження Арктики (Норденшельд, Нансен, Амундсен).
49. Дослідження Арктики (Седов, Расмуссен, Альфред Вегенер, Шмідт).
50. Відкриття Північного полюсу (Пірі).
51. Дослідження Антарктиди (Амундсен, Шеклтон).
52. Дослідження Антарктиди (Моусон, Хіларі, Фукс).
53. Відкриття Південного полюсу (Амундсен, Скотт, Річард Берд).
54. Польоти до полюсів (Джордж Хуберт Уїлкінс, Річард Берд, Нобіле).
55. Дослідження природи Середньої та Центральної Азії (Семіонов-Тянь-Шанський, Пржевальський, Обручев, Козлов).
56. Подорож М.М. Міклухо-Маклая по Океанії.
57. Дослідження Африки (Василь Юнкер) .
58. Дослідження Південної Америки (Райс, Франс Ріскесом).
59. Дослідження Австралії та Нової Гвінеї (Майкл Террі, Доналд Маккея, Сесіл Томас Мадіган, Джеймс Тейлор).
60. Дослідження рельєфу дна Світового океану (Жак Ів Кусто, Тур Хейердал).

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

Вступ. Історія географічних відкриттів – складова частина історії географічної науки. Розкриття змісту поняття «географічне відкриття». Періодизація історії географічних відкриттів.

Розділ 1. «Географічні відкриття народів стародавнього світу та середньовіччя»

Тема 1. Географічні відкриття стародавніх народів. (XXXV-VIII ст. до н. е.)

Військові походи, сухопутні торгові мандри та морські плавання єгиптян, шумерів, фінікійців, китайців, народів Індії, перси.

Тема 2. Географічні відкриття Стародавньої Греції та Риму (VII ст. до н.е.–II ст. н.е.). Мандрювання Геродота (V ст. до н.е.), військові походи Олександра Македонського (IV ст. до н.е.), географічні знання Ератосфена (III-II ст. до н.е.), відкриття римлян (I ст. до н.е.–II ст. н.е.). Мандрювання Чжан-цзяня в Середню Азію.

Тема 3. Географічні відкриття в епоху середньовіччя (III-XV ст. н.е.).

Велике переселення народів. Географічні відкриття норманів у Північній Атлантиці (Фарерські о-ви, Ісландія, Гренландія, Північна Америка, Балтійське море). Географічні відкриття арабо-мовних мандрівників (Ібн-Фадлан, аль-Масуди). Хрестові походи (1096-1291 pp.) та їх значення в історії географії. Плано Карпіні, Гільйом Рубрук, Марко Поло, Афанасій Нікітін їх відкриття та значення творів. Мандрювання Ніколо Конті в Індію та Китай. Відкриття португальських моряків (Генріх Морепоплаватель, Варфоломей Діас).

Розділ 2. «Великі географічні відкриття (XV-XVII ст.)»

Тема 4. Великі географічні відкриття іспанців та португальців (кінець XV ст. початок XVI ст.). Чотири експедиції Христофора Колумба і відкриття Нового світу. Плавання Америго Веспуччі та походження назви Америки. Відкриття морського шляху навколо Африки в Індію Васко да Гама. Перша кругосвітня подорож Ф. Магеллана.

Тема 5. Географічні відкриття кінця XVI ст. - середини XVII ст.

Пошуки морських шляхів із Атлантичного в Тихий океан навколо північних берегів Євразії та Північної Америки: експедиції Ченслера, В. Баренця, Девіса, Гудзона. Навколосвітня подорож Дрейка. Відкриття земель в Сибіру: походи Єрмака, І. Москвітін, В. Пояркова, Є. Хабарова; плавання Ф. Попова, С. Дежнева. Походи В. Атласова на Камчатку. Пошуки Південної невідомої землі: експедиція Торреса, географічні відкриття А. Тасмана.

Розділ 3. «Географічні відкриття та дослідження нового часу (середина XVII ст. – початок XX ст.)»

Тема 6. Географічні відкриття середини XVII ст. – першої половина XIX ст. Навколосвітні наукові експедиції та дослідження природи океанів, вивчення природи внутрішніх районів материків.

Плавання В. Беренга, А. Чірікова, експедиція М. Гвоздева та І. Федорова. Дослідження природи Камчатки С. Крашенніковим. Навкосвітні експедиції Л. Бугенвіля, географічні відкриття Дж. Кука, експедиція Ж. Лаперузи. Дослідження берегів Нової Голландії М. Фліндерсом та Дж. Бассом та поява на карті назви «Австралія». Експедиції Дж. Росса, В. Паррі, Дж. Франкліна. Дослідження Орінокської низовини, Екваторських Анд та Мексики А. Гумбольдтом і Е. Бонпланом. Дослідження природи та населення внутрішніх областей Північної Америки Макензі, Південної Америки – Г. Лангсдорфом, Африки – Д. Лівінгстоном, Австралії – Т. Мітчеллом. Відкриття Антарктиди Ф. Беллінсгаузенем та М. Лазаревим. Дослідження Антарктики Д. Росса. Навколосвітня подорож Ч. Дарвіна.

Тема 7. Географічні відкриття другої половини XIX ст. та початку XX ст.

Дослідження в Арктиці (Земля Франца-Йосифа, Північна Земля, острова та протоки Канадського архіпелагу). Плавання А. Норденшельда, Ф. Нансена. Відкриття Південного полюса Р. Амудсеном та Р. Скоттом. Дослідження природи Середньої та Центральної Азії: П.П. Семенов, М.М. Пржевальський, П.К. Козлов, В.А. Обручев. Мандрювання М.М. Міклухо-Маклая по Океанії. Плавання Р. Амудсена протоками Канадського Арктичного архіпелагу.

Розділ 4. «Новітні географічні відкриття та дослідження (початок XX ст. і до нині)»

Тема 8. Комплексні наукові експедиції та новітні географічні відкриття та дослідження на суші та океані.

Нові дослідження Антарктиди: польоти Дж. Уїлкінс, експедиції Р. Берда, дослідження Моусона, перетин Фуксом та Хілларі антарктичного материка. Дослідження Арктики: К. Расмуссен, А.Вегенер, перші польоти над Арктикою до Північного полюсу Р. Берда та У. Нобіле, дослідження північно-західного проходу Г. Ларсеном. Дослідження Євразії: Кольський п-ов, Західносибірська експедиція Городкова, Урванцев, Толмачев на Таймирі, Романов – дослідження Північно-Сибірської низовини. Дослідження Африки, Південної Америки, Австралії та Нової Гвінеї. Вивчення Землі із космосу. Дослідження рельєфу дна Світового океану.

4.2. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Усього	у тому числі			
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.
Розділ I. Географічні відкриття народів стародавнього світу та середньовіччя					
Тема 1. Географічні відкриття стародавніх народів (XXXV-VIII ст. до н. е.).	24	8	8		8
Тема 2. Географічні відкриття Стародавньої Греції та Риму (VII ст. до н.е.–II ст. н.е.).	17	4	4		9
Тема 3. Географічні відкриття в епоху середньовіччя (III-XV ст. н.е.).	17	4	4	1	8
Розділ II. Великі географічні відкриття (XV-XVII ст.)					
Тема 4. Великі географічні відкриття іспанців та португальців (кінець XV ст. початок XVI ст.).	17	4	4		9
Тема 5. Географічні відкриття кінця XVI ст. - середини XVII ст.	18	4	4	1	9
Розділ III. Географічні відкриття та дослідження нового часу (середина XVII ст. – початок XX ст.)					
Тема 6. Географічні відкриття середини XVII ст. – першої половина XIX ст. Навколосвітні наукові експедиції та дослідження природи океанів, вивчення природи внутрішніх районів материків.	17	4	4		9
Тема 7. Географічні відкриття другої половини XIX ст. та початку XX ст.	18	4	4	1	9
Розділ IV. Новітні географічні відкриття та дослідження (початок XX ст. і до нині)					
Тема 8. Комплексні наукові експедиції та новітні географічні відкриття та дослідження на суші та океані.	22	6	6	1	9
Усього годин	150	38	38	4	70

Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Періодизація географічних відкриттів. Географічні відкриття народів стародавнього світу.	8
2	Географічні відкриття в епоху середньовіччя.	6
3	Великі географічні відкриття і географічна карта світу	6
4	Географічні відкриття кінця XVI ст. - середини XVII ст.	6
5	Географічні відкриття та дослідження нового часу (середина XVII ст. – початок XX ст.)	6
6	Новітні географічні відкриття та дослідження	6
	Усього годин	38

Теми лабораторних занять

Виконання лабораторних робіт даною робочою програмою не передбачено

5. Рекомендовані джерела інформації

Базова :

1. Корнус О. Г. Історична географія : навчальний посібник / О. Г. Корнус ; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Сумський державний педагогічний університет ім. А.С.Макаренка. - Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2013. – 156 с.
2. Корнус О.Г. Історична географія: Практикум . – Суми: СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2013. – 36 с.
3. Куприенко С.А. Источники XVI-XVII веков по истории инков: хроники, документы, письма / Под ред. С.А.Куприенко. — К. : Видавець Купрієнко С.А, 2013. — 418 с.
4. Олійник Я.Б., Наукові постаті сучасної суспільної географії України. Бібліографічний довідник / Олійник Я.Б., Нич Т.В., Тиква Л.М. – К.: ПрінтСервіс, 2014. – 80 с.
5. Атлас географических открытий /Пер. с англ. Предисл. Джона Хемленга, д-ра Королевского геогр. об-ва. М., 1998.
6. Грегори К. География и географы. М., 1988.
7. Галицький В.І., Галицька Н.Ф. Географічні відкриття: дослідження і дослідники: Календар-довідник. К., 1988.
8. Магидович И.П., Магидович В.И. Очерки по истории географических открытий. – Т. I-V, 1982-1986.
9. Магидович И.П., Магидович В.И. Очерки по истории географических открытий в 5-ти т., Т I. Географические открытия народов Древнего мира и средневековья. – М. : Просвещение, 1982. – 288 с.

Допоміжна :

1. Алфьоров О. Географічні назви за новими даними руської сфрагістики XII ст. / О. Алфьоров // Історико-географічні дослідження в Україні: збірка наукових праць. – Ч. 12. – К.: Інститут історії України, 2012. – С. 6 – 14.
2. Атлас истории географических открытий и исследований. – М., 1959.
3. Вирський Д.С. Великі географічні відкриття // Енциклопедія історії України : у 10 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. ; Інститут історії України НАН України. — К. : Наук. думка, 2003. — Т. 1 : А — В. — С. 468. — 688 с.
4. Воловик В.М. Історія географічних досліджень: (2-е вид., доп.) / Воловик В.М. – Вінниця: О. Власюк, 2008. – 176 с.
5. Мустафін О. Р. Справжня історія раннього нового часу. Х., 2014
6. Пачакуті Ямки Салькамайва, Купрієнко С.А. Доклад о древностях этого королевства Перу / пер. С. А. Купрієнко. — К. : Видавець Купрієнко С.А, 2013. — 151 с.
7. Пресвітер Хуан; Антоніо Перес; фрай Педро де лос Риос (глосси). Мексиканская рукопись 385 «Кодекс Теллериано-Ременсис» (с дополнениями из Кодекса Риос) / Ред. и пер. С. А.
8. Талах В.М., Купрієнко С.А. Америка первоначальная. Источники по истории майя, науа (астеков) и инков / Ред. В. Н. Талах, С. А. Куприенко. — К. : Видавець Купрієнко С.А, 2013. — 370 с.

Інтернет-ресурси

1. Географічний портал. – Режим доступу: <http://geosite.com.ua>
2. Географія. – Режим доступу: <http://geoswit.ucoz.ru>
3. Етнічна географія, етнографія, етнологія. – Режим доступу: <http://ukrtur.narod.ru/etno/etno.htm>
4. Очерки по истории географических открытий [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://discover-history.com/>
5. Пізнавальний сайт «Географія»: - Режим доступу: <http://geoknigi.com>
6. Портал о странах и народах мира. – Режим доступа: <http://www.portalostranah.ru>
7. Gumilevica: гипотезы, теории, мировоззрение. – Режим доступа: <http://www.gumilevica.kulichki.net>
8. Nata Haus: Знание без границ. – Режим доступа: <http://www.infanata.com>.